

Guía Docente				
Datos Identificativos				2019/20
Asignatura (*)	Ética profesional, marco legal e filosofía do coidado		Código	750G01016
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	2º cuatrimestre	Segundo	Obrigatoria	6
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Ciencias da Saúde			
Coordinación	Varela Feal, Nuria Esther	Correo electrónico	nuria.varela.feal@udc.es	
Profesorado	Varela Feal, Nuria Esther	Correo electrónico	nuria.varela.feal@udc.es	
Web	moodle.udc.es			
Descrición xeral	Ao termo do proceso de ensino-aprendizaxe o estudante deberá coñecer e asimilar os criterios éticos que lles permitan exercer con dignidade e responsabilidade a súa profesión, así como tamén os aspectos lexislativos do seu ámbito profesional.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A56	Coñecer a lexislación aplicable e o código ético e deontolóxico da enfermaría española, inspirado no código europeo de ética e deontoloxía de enfermaría.
A57	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
A58	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
B1	Aprender a aprender.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B5	Traballar de forma colaborativa nun equipo interdisciplinar.
B6	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
B8	Capacidade de análise e sínteses.
B11	Capacidade e habilidade de xestión da información.
B12	Capacidade para organizar e planificar.
B16	Coñecer e apreciar a diversidade e a multiculturalidade.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C10	CB2 Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos a seu traballo ou vocación de unha forma profesional y posúan as competencias que solen demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
C11	CB3 Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan una reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
C12	CB4 Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Comprender e aceptar as condicións éticas, legais e profesionais que conforman a práctica da enfermaría.	A56	B1 B2 B6 B8 B16	C3 C6 C7 C11
Recoñecer os códigos deontolóxicos da profesión e as normas legais do ámbito profesional, así como a lexislación en materia de saúde.	A56	B1 B2 B3	C4 C10 C12
Identificar e xustificar o dereito á dignidade, privacidade, intimidade e confidencialidade das persoas con problemas de saúde.	A57	B1 B3 B6 B8 B11 B12 B16	C7 C10 C11 C12
Identificar e defender o dereito á información e á autonomía na toma de decisións do usuario e da súa familia.	A56 A57 A58	B1 B4 B5 B6	C4 C7 C10 C11 C12
Interpretar e sintetizar criticamente as fontes de datos e a información que faciliten a libre elección do usuario.	A56 A57	B1 B2 B3 B8 B11 B12	C1 C3 C6 C10 C11 C12
Descubrir e utilizar as intervencións enfermeiras no marco ético e deontolóxico da enfermaría.	A57 A58	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B8 B12 B16	C4 C7 C10 C11 C12

Contidos	
Temas	Subtemas
1.- CONSIDERACIÓNS XERAIS DE ETICA E MORAL	1.1 Introducción. 1.2 Definición de ética e moral. Conceptos: Lexislación, Deontoloxía. 1.3 Diferentes perspectivas e tendencias da ética.
2. ETICA CIVICA	2.1 Necesidade dunha ética cívica. 2.2 Respecto activo, non indiferenza. 2.3 Solidariedade corporativa e solidariedade moral.

3. ENFERMARÍA Y ÉTICA PROFESIONAL	4.1 Introducción. 4.2 Etica das profesións. 4.3 Etica do coidado. 4.4 Coidar con calidade. 4.5 Principios e valores enfermeiros. 4.6 A etica en enfermaría. 4.7 Codigo deontolóxico en enfermaría.
4. A BIOÉTICA Y OS SEUS PRINCIPIOS ESPECÍFICOS	5.1 Concepto de bioética. 5.2 Principios eticos. 5.3 Principios bioéticos. 5.4 Comites de bioética.
5. DEREITOS FUNDAMENTAIS	6.1 Dereitos da persoa na Constitución española. 6.2 Dereitos e deberes dos usuarios. 6.3 Información. Consentimento informado. 6.4 Lexislación sobre Dereitos e deberes dentro da Lei Xeral de Sanidade.
6. RESPONSABILIDADE ETICA E LEGAL	7.1 Responsabilidade: Responsabilidade civil e penal da enfermeira. 7.2 Segredo profesional. Confidencialidade.
7. ASPECTOS ESPECIFICOS DO EXERCICIO PROFESIONAL	8.1 Interrupción voluntaria do embarazo. 8.2 Eutanasia. 8.3 Dereito a unha morte digna. 8.4 Manipulación do patrimonio xenético e diagnostico xenético. Caso practico.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A56 B3 B16 C7 C10 C12	15	20	35
Aprendizaxe colaborativa	A56 A57 A58 B1 B2 B5 B6 B8 B11 B12 C3 C4 C6 C7 C10 C11	18	58	76
Presentación oral	A56 B1 B3 B4 B8 B11 B12 C1 C3 C6 C12	3	6	9
Foro virtual	B3 B4 B8 C1 C4	3	5	8
Proba obxectiva	A56 A57 A58 B2 B3 B16 C11	3	15	18
Atención personalizada		4	0	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Os contidos teóricos básicos da materia serán impartidos mediante lección maxistral, pero cun enfoque participativo por parte do alumnado. Baseada na exposición oral complementada co uso de audiovisuais e introdución dalgunhas preguntas dirixidas ao alumnado, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.

Aprendizaxe colaborativa	<p>Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e comunicación.</p> <p>A metodoloxía utilizada nesta materia basearase na Aprendizaxe Baseada en Problemas (ABP). É un método didáctico que permite ao alumnado adquirir coñecementos, habilidades e actitudes, para ser capaz de identificar, analizar e resolver problemas de saúde de maneira eficaz, eficiente e humana (Bridges, 1991; Branda, 1990)</p> <p>No ABP un grupo pequeno reúne, coa facilitación de titor, para analizar e resolver un problema (escenario) seleccionado ou deseñado especialmente para o logro de certos obxectivos de aprendizaxe.</p> <p>O estudante integrado, obrigatoriamente dentro dun grupo pequeno, traballará conxuntamente na resolución das tarefas asignadas polo profesor para optimizar a súa aprendizaxe e o do resto dos membros do grupo. Trabállase polo menos 5 escenarios e/ou casos.</p> <p>O desenvolvemento de cada escenario farase durante as horas de seminario e en cada grupo nas horas de traballo autónomo.</p> <p>Os grupos comporanse o primeiro día de clase da materia. Os resultados dos escenarios entregaranse a través da plataforma Moodle.</p>
Presentación oral	<p>Intervención inherente aos procesos de ensino-aprendizaxe baseada na exposición verbal a través da cal o alumnado e o profesor interactúan dun modo ordenado, propondo cuestións, realizando aclaracións, conceptos, feitos ou principios de forma dinámica.</p> <p>Os resultados do traballo realizado con metodoloxía colaborativa serán presentados na aula e argumentado diante do resto do estudiantado.</p>
Foro virtual	<p>Espazo de discusión informal destinado aos estudantes para o tratamento dun tema ou problema, que se desenvolve a través dunha contorna virtual de aprendizaxe mediante ferramentas de comunicación asíncrona (foro).</p>
Proba obxectiva	<p>Exame tipo test. A proba será elaborada co fin de valorar o nivel de coñecementos teóricos do alumnado.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Aprendizaxe colaborativa	<p>Estará vinculada ao desenvolvemento do traballo colaborativo. É de carácter obrigatoria para cada un dos grupos e computa na avaliación cun 5% (ver observacións)</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Aprendizaxe colaborativa	A56 A57 A58 B1 B2 B5 B6 B8 B11 B12 C3 C4 C6 C7 C10 C11	<p>A realización do traballo colaborativo é obrigatoria. Valorarase: adecuación ao guión solicitado, integración de coñecementos teóricos básicos na aplicación práctica, estilo e bibliografía.</p> <p>Sendo necesario un mínimo de 1 punto para superar esta actividade.</p>	20
Presentación oral	A56 B1 B3 B4 B8 B11 B12 C1 C3 C6 C12	<p>Valorarase o problema exposto e as conclusións establecidas, a reflexión xeral do aprendido no caso exposto, o pensamento crítico do grupo sobre o caso e a xustificación das intervencións e/ou respostas a través de bases documentais, normas e leis éticas e deontolóxicas actuais.</p>	5
Proba obxectiva	A56 A57 A58 B2 B3 B16 C11	<p>Exame tipo test de 40 preguntas, cunha única resposta correcta.</p> <p>É obrigatoria e supón un 70% (7 punto) da nota total.</p>	70
Foro virtual	B3 B4 B8 C1 C4	<p>Valorarase a participación e a capacidade reflexiva sobre os temas achegados e/ou expostos nos foros, a expresión escrita dos comentarios, suxestións e/ou reflexións expostas polo alumnado. A súa capacidade de análise e pensamento crítico, así como a súa creatividade.</p>	5

Observacións avaliación

Para superar a materia no SISTEMA ORDINARIO (obligatorio para todo o alumnado con matrícula ordinaria) o estudante debe superar cada unha das partes, aprendizaxe colaborativo (20%) e proba obxectiva (70%).

Para aqueles/as alumnos/as con matrícula a tempo parcial (con o sin dispensa académica concedida que ó exima da asistencia a clase) poderán optar a non acudir as actividades grupales do aprendizaxe colaborativo, pero deberán traballar nos casos programados (según a documentación do moodle) e presentalos de forma individual na plataforma moodle ou de forma presencial nas tutorías programadas.

Convocatorias

de segunda e posteriores matrículas: Para aqueles/las alumnos/as que cursen a materia e realicen o traballo colaborativo coa cualificación de aprobado, poden volver cursar toda a materia

novamente ou presentarse só ao exame teórico final, tendo en conta que a

cualificación do exame teórico fará media coa cualificación obtida no curso académico no que cursase o aprendizaxe colaborativo.

Convocatorias da oportunidade

adiantada de avaliación: Para aqueles/las alumnos/as que solicitasen a

oportunidade adelantada de avaliación, cumpran cos requisitos e concédaselle

poderán presentarse ao exame teórico final cuxa cualificación suporá o 100% da cualificación da materia.

A

cualificación de non presentado: outorgarase

a aqueles/las alumnos/as que non se presentan ao exame nin participasen nas actividades programadas.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Medina Castellano Carmen (2000). *Ética y legislación*. Madrid. DAE Grupo Paradigma
- Arroyo P, Cortina A (1996). *Ética y legislación en enfermería*. Madrid. Interamericana
- Arroyo MP, Serrano A (1988). *Ética y Legislación en Enfermería*. Madrid. Interamericana
- Almenara P (1995). *Ética y Legislación en Enfermería*. Master de Enfermería. Barcelona. Masson
- ICN (1994). *La ética en la práctica de la enfermería*. Guía para la toma de decisiones éticas. Ginebra. Consejo Internacional de Enfermeras.
- Noval Cinza Jose, et al (1997). *Principios de bioética*. A Coruña. Servicio de Publicaciones UDC
- Calvo Sanchez, Dolores (2010). *Secreto profesional en el ámbito de la enfermería*. Lisboa. Editorial Juruá
- Mosqueda-Diaz, A., Mendoza-Parra, S., Jofré-Aravena, V. (2014). Aporte de enfermería a la toma de decisiones en salud. *Rev Bras Enferm*. mai-jun; 67(3):462-7.
- Orbeagozo Aramburi, A. *Ética y Enfermería*. <http://www.paliativossinfronteras.com/upload/publica/libros/dilemas-eticos-final-vida/02%20Orbeagozo.pdf>.
- Garzón Alarcón, N. (2001). *Toma de decisiones éticas*. Catadra Manuel Ancina. *Ética y Bioética*.
- Cortina, A., Conill, J. (2000). *El sentido de las profesiones*. verbo Divino. Navarra
- Pegueroles, A. F. (2005). *Cuidar siguiendo los valores y principios éticos propios de la enfermería*. *Enfermería Clínica*, 15(5), 287-290.
- de Lima, A. E. A. (2003). ¿Cómo comunicar malas noticias a nuestros pacientes y no morir en el intento?. *Rev Argent Cardiol*, 71, 217-220.
- Santiago, C. D. V. M. *Derecho a la Información en el ámbito sanitario*.
- Lorda, S., & Eta Concheiro, P. (1993). L. El consentimiento informado: teoría y práctica. *Med Clin (Barc)*, 100(17), 659-663.
- Simón, P. (2001). Júdez J. Consentimiento informado. *Med Clin (Barc)*, 117(3), 99-106.
- García Ortega, C., Cózar Murillo, V., & Almenara Barrios, J. (2004). *La autonomía del paciente y los derechos en materia de información y documentación clínica en el contexto de la Ley 41/2002*. *Revista española de salud pública*, 78(4), 469-479.
- Calvo, D. (2010). *Secreto profesional en el ámbito de la enfermería*. Ed. Juruá. Lisboa.
- Lago, E. A., Rico, C. C., & Sanjuán, J. A. G. (2011). *Los documentos de Instrucciones Previas y la planificación anticipada de las decisiones sanitarias*. *Galicia Clínica*, 72(3), 121-124.
- de Cuidados Paliativos, S. E. (2014). *Guía de cuidados paliativos*. línea] <http://www.secpal.com/guiacp/guiacp.pdf>. [Consultada: 16/05/2006].
- Simón-Lorda, P., Tamayo-Velázquez, M. I., Vázquez-Vicente, A., Durán-Hoyos, A., Pena-González, J., & Jiménez-Zurita, P. (2008). *Conocimientos y actitudes de los médicos en dos áreas sanitarias sobre las voluntades vitales anticipadas*. *Atención primaria*, 40(2), 61-66.
- Arauzo, V., Trenado, J., Busqueta, G., & Quintana, S. (2010). *Grado de conocimiento sobre la ley de voluntades anticipadas entre los familiares de los pacientes ingresados en un servicio de medicina intensiva*. *Medicina clínica*, 134(10), 448-451.

Bibliografía complementaria	Videoentrevista: La doctora en cuidados paliativos Marta Batalla aconseja que, pese a los tabúes, se debe informar y dialogar con el paciente para que decida el lugar y la forma. ¿Cómo y dónde quieres morir? http://www.lavanguardia.com/vida/20170121/413496757702/muerte-cuidados-paliativos-marta-batalla-bsa-agonia.html Begoña Aldamiz-Echeverría: «Con el paciente hablamos más de cómo aprovechar el tiempo» - http://www.lavozdegalicia.es/noticia/galicia/2017/01/29/dificil-aguantar-mirada-paciente-pregunta-va-morir/0003_201701G29P5991.htm
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Psicoloxía/750G01003
Fundamentos da Enfermaría/750G01007

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría da Saúde Mental/750G01015
Estancias Clínicas II/750G01026

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica III/750G01017
Enfermaría materno-infantil/750G01018
Enfermaría Comunitaria II/750G01019
Enfermaría Xerontolóxica/750G01020
Estadías Clínicas III/750G01027
Estancias Clínicas IV/750G01028
Estancias Clínicas V/750G01029
Estancias Clínicas VI/750G01030
Estancias Clínicas VII/750G01031
Practicum/750G01032

Observacións

Esta materia ten en conta as recomendacións de SOSTENIBILIDADE MEDIO AMBIENTE, PERSOA E IGUALDADE DE XENERO:- A entrega dos traballos documentais que se realicen nesta materia, realizarase a través da plataforma Moodle, en formato dixital sen necesidade de imprimilos.- Teranse en conta os principios éticos relacionados cos valores da sustentabilidade nos comportamentos persoais e profesionais.- Atendendo ás distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria, nesta materia terase en conta a perspectiva de xénero, velando pola non utilización dunha linguaxe sexista na aula, nos documentos desenvolvidos na materia e nas actividades docentes realizadas co alumnado.- Traballarase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas dentro da aula, influíndo na contorna para modificarlos e fomentar valores de respecto e igualdade.- Prestarase especial atención en detectar situacións de discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas.- Facilitarase a plena integración do alumnado que por razón físicas, sensoriais, psíquicas ou socioculturais, experimenten dificultades a un acceso idóneo, igualitario e proveitoso á vida universitaria.- Nesta materia o profesorado ten contraído o compromiso de aplicación da normativa da UDC ante situacións de plaxio.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías